

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta
Complectens Primam Secundæ, & Secundam Secundæ Summæ
Theologiæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

2 Vtrum cognitio sit causa amoris.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72759](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72759)

Rhet. 2.4. memoriae commen-
danda sunt.
In responſione ad
3. ſcito Notitie, for-
malen responſionem
conſultare in hoc, q̄
pulchrum eſt qua-
dam boni ſpecies: &
propterea nō obſtat
adequate cauſalita-
ti boni reſpectu amo-
riſ, quod pulchrum
ſit amabile, vt pote,
non extraneum ab il-
lo. Connumeratur ta-
mē bono pulchrum
in amabilitate: quia
addit ſupra ipſum, ſi-
cut ſecundum quid
ad ſimpliciter: bonū
eſt enim quod ſimpli-
citer complacet pul-
chrum autem, quod
ſecundum apprehen-
ſionem, vt in litera
dicitur.

¶ 2 Præter. Philoſoph⁹ dicit in 2. *
Rhet. quod eos qui mala ſua di-
cunt, amamus: ergo uidetur q̄ ma-
lum ſit cauſa amoris.

¶ 3 Præter. Dion. dicit 4. c. de * diui.
no. q̄ non ſolum bonum, ſed etiā
pulchrū eſt omnibus amabile.

SED CONTRA eſt, quod Aug.
dicit 8. de * Trinit. Non amatur
certe, niſi bonū ſolum: ergo bon-
um eſt cauſa amoris.

RESPON. Dicendum, q̄ ſicut *
ſupra dictum eſt, Amor ad appeti-
tuum potentiam pertinet, quæ eſt
vis paſſiua: unde obiectum ei⁹
comparatur ad ipſam, ſicut cauſa
motus, uel actus ipſius. Oportet
igitur vt illud ſit, p̄prie cauſa amo-
riſ, qd' eſt amoris obiectum: amo-
riſ autem proprium obiectū, eſt
bonum: quia, vt * dictum eſt, a-
mor importat quandam connat-
uralitatem, vel complacentiam amātiſ ad amatum,
unicuique autem eſt bonum id, quod eſt ſibi conna-
turale & proportionatum: unde relinquitur, q̄ bo-
num ſit propria cauſa amoris.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̄ malum nunq̄
amatur niſi ſub ratione boni, ſcilicet, in quantum eſt
ſibi quid bonum, & apprehēditur, vt ſimpliciter bo-
num: & ſi aliquis amor eſt malus, in quantum tēdit
in id, quod non eſt ſimpliciter uerum bonū. Et per
hunc modum homo diligit iniquitatem, in quantum
per iniquitatem adipiſcitur aliquod bonum, puta,
delectationē, uel pecuniam, uel aliquod huiuſmodi.

AD SECUNDVM dicendū, quod illi qui mala ſua
dicunt, non propter mala amantur, ſed propter hoc,
quod dicunt mala: hoc enim, quod eſt dicere mala
ſua, habet rationem boni, in quantum excludit fi-
ſionem, ſeu ſimulationem.

AD TERTIVM dicendum, quod pulchrum eſt
idem bono ſola ratione differēs. Cum enim bonum
ſit quod omnia appetunt, de ratione boni eſt, quod
in eo quieretur appetitus: ſed ad rationem pulchri
pertinet, quod in eius aſpectu, ſeu cognitione quiete-
retur appetitus: unde & illi ſenſus præcipue reſpi-
ciunt pulchrum, qui maxime cognofcitiui ſunt, ſci-
licet uſus, & auditus rationi deſeruientes. Dicimus
enim pulchra viſibilia, & pulchros ſonos: in ſenſibi-
libus autem aliorum ſenſuum non vtitur nomine
pulchritudinis: non enim dicimus pulchros ſapo-
res, aut odores. Et ſic patet, quod pulchrum addit ſu-
pra bonum quandam ordinem ad vim cognofciti-
uam, ita quod bonum dicatur id, quod ſimpliciter
complacet appetitui: pulchrum autem dicatur id,
cuius ipſa apprehenſio placet.

ARTICVLVS II.

Vtrum cognitio ſit cauſa amoris.

AD SECUNDVM ſic procedi-
tur. Videtur, q̄ cognitio nō
ſit cauſa amoris. Quod enim ali-
quid quæritur, hoc contingit ex
amore: ſed aliqua quæritur, quæ
neſciuntur, ſicut ſcientiæ: cum n. in
his idē ſit eas habere, quod eas
noſcere, ut Aug. dicit in lib. 83. *
quæſt. ſi cognofcerentur, haberentur

atur, & non quærentur. ergo cog-
nitio non eſt cauſa amoris.

¶ 2 Præter. Eiuſdem rationis uide-
tur eſſe, quod aliquid incognitū
ametur, & quod aliquid ametur
pluſquam cognofcatur: ſed aliqua
amantur pluſquam cognofcantur,
ſicut Deus, qui in hac uita po-
teſt per ſeipſum amari, non autē
per ſeipſum cognofci: ergo cog-
nitio non eſt cauſa amoris.

¶ 3 Præter. Si cognitio eſſet cauſa
amoris, nō poſſet inueniri amor,
ubi non eſt cognitio: ſed in omni-
bus rebus inuenitur amor, ut dicit
Dion. in 4. c. de * diui. no. non autē
in omnib. inuenitur cognitio: ergo
cognitio non eſt cauſa amoris.

SED CONTRA eſt, quod Aug.
probat in 10. de * Tri. quod nullus
poſteſt amare aliquid incognitum.

RESPON. Dicendum, q̄ ſicut
* dictum eſt, Bonum eſt cauſa a-
moris per modum obiecti: bonū
autem non eſt obiectum appetit⁹,
niſi prout eſt apprehenſum: &
ideo amor requirit aliquam ap-
prehensionem boni quod ama-
tur: & propter hoc Philoſophus
dicit nono. * Ethicor. quod uſio
corp oralis eſt principium amoris
ſenſitiui; & ſimiliter cōtemplatio
ſpiritualis pulchritudinis, uel bo-
nitatis, eſt principium amoris ſpi-
ritualis. Sic igitur cognitio eſt cau-
ſa amoris ea ratione, qua & bonū,
quod non poſteſt amari, niſi cog-
nitum.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̄
ille qui quærit ſcientiam, non om-
nino ignorat eam, ſed ſecundum
aliquid eam præcognofcit, uel in
uniuerſali, uel in aliquo eius effe-
ctu, uel per hoc quod audit eam
laudari, ut Auguſtinus dicit deci-
mo de * Trinitate. Sic autem
eam cognofcere, non eſt eam ha-
bere, ſed cognofcere eam perfe-
cte.

AD II. Dicendum, q̄ aliquid
requiritur ad perfectionem cog-
nitionis, quod nō requiritur ad per-
fectionem amoris. Cognitio n. ad
rationem pertinet, cuius eſt diſtia-
guere inter ea quæ ſecundum rē
ſunt coiuncta, & componere quo-
dammodo ea, quæ ſunt diuerſa,
unum alteri comparando. Et ideo
ad perfectionem cognitionis re-
quiritur, quod homo cognofcat
ſingillatim quicquid eſt re, ſicut
partes, & uirtutes, & proprietates:
ſed amor eſt in ui appetitiua, quæ
reſpicit rem, ſecundum q̄ in ſe eſt.
Vnde ad perfectionē amoris ſuf-
ficat, q̄ res prout in ſe apprehendi-
tur, ametur: ob hoc ergo contin-
git, quod aliquid pluſ amatur, * q̄
cognofcatur, quia poſteſt perfecte

redditur ex illa radi-
cali differentia inter
apprehenſum, &
appetuum poten-
tia in hoc, quod ap-
prehenſio, rariſ res
ad animam, appeti-
tus uero animum ad
res. Ex hoc inquam
inferitur, quod perfe-
ctio cognitionis at-
tenditur ſecundum
modum, quo perfici-
tur ratio, qui eſt
diſtinguere etiā quæ
ſunt ſimplicia, ac per
hoc ad perfectam co-
gnitionem boni exi-
gitur, & quod bo-
num ſecundum ſe ap-
prehēdatur, & quod
diſtincte cognofca-
tur ſecundum partes,
proprietates, &c. et.
Perfectio autem ap-
petitus amoris non
exigit tot cog-
nitiones boni, ſed prima
ſufficit ei, ſcilicet q̄
bonum ſecundum ſe
apprehēdatur quia
appetitus ad bonum,
vt eſt, tendit: & in-
tendit dicere, quod
quia bonum perficit
appetuum, ſecun-
dum quod inueni-
tur in rerum natura,
apprehenſionem au-
tem ſecundum nego-
tiationem intelle-
ctus; ideo amor po-
teſt eſſe perfectus co-
gnitione exiſtente im-
perfecta. Sat enim eſt
appetitus repræſen-
tatio illius boni, quæ
non ſufficit intelle-
ctui, ſed oportet di-
ſtinguere vt perficiatur.
Et ſi inſteur, quæ
cognitio eſt propria
cauſa amoris, ac per
hoc minus cog-
nitionis, in ſer min⁹ amo-
riſ: memento, q̄ per-
fectio amoris dupli-
ci ex capite oritur,
ſcilicet ex parte ama-
tiſ; & ex parte ama-
tiſ; & quod cognitio
eſt cauſa amoris ex
parte amati: eadem
quippe ratione cog-
nitio eſt cauſa amo-
riſ, qua bonum eſt
cauſa amoris, vt in
litera dicitur: quia
bonum cognitum eſt
obiectum appetitus:
magis autem & mi-
nus in amore ex par-
te utriuſque. Amatiſ,
& amatiſ, proueni-
re poſteſt, & ſic per-
ſpicies q̄ abſq; aug-
mento obiecti, ac per
hoc cognitionis po-
teſt augeri amor ex
parte amatiſ. Neque
igitur bonum, neque
bonum cognitum eſt
propria cauſa amo-
riſ, niſi ex parte obie-

In 1. p. poſt med.

Stat a pri. lib. to. 3. ar. p̄prie.

c. 5. & c. 12. to. 5. c. 1. circa fi. & c. 1. & 3. to. 3.

¶ Super quaſt. vigefi-
ma ſeptima, articu-
lum ſecundum.

In articulo ſecundo
eiuſdem quaſtio.
aduerte, quod in lite-
ra ad l. & l. ra nō negatur, quod
maior cognitio cau-
ſat maiorem amorē,
ſed quod maior a-
mor neceſſario exi-
gat maiorem cog-
nitionem. Et multum
ſubtilis ratio de hoc

Præter quod alia causa eiusdem ex altera parte exigitur & idem minus non inferminus simpliciter.

Super quæst. vigesimæ septimæ articulum tertium.

In ar. 3. dubium est de modo, quo similitudo est propria causa amoris. Si enim ponitur causa ex parte obiecti, sequitur contra

primum articulum, quod bonum absolute non est propria causa amoris, sed bonum contractum ad simile. Si vero non ponitur causa ex parte obiecti, ruit totus processus in corpore articuli, assignas obiectum utriusque amoris aliquid simile. Et in responsione ad 2. expli- se dicitur, quod amas in altero, quod in se non amat, inuenitur bonum similitudinis &c. quasi author conatus fuerit ad salutandum, quod semper bonum simile est obiectum amoris.

Ad euidenciam huius dubii scito, quod quinque modis intelligi potest, quod similitudo est causa amoris. primo: ut speciale quoddam bonum, sicut certia bona specialia: sicut cum aliquis uult assimilari alteri, uel alterum sibi. Et sic similitudo est causa actiua amoris, sicut quodlibet aliud bonum, & sic non est ad propositum, ubi de propria & adæquata causa amoris est questio. Secundo, ut ratio determinans formaliter boni rationem ad hoc, quod sit amoris causa. & hoc contradicere uidetur articulo primo, & Aristoteli in nono Ethic. & primo Ethico. Et breuiter communi dicto philosophorum sonandum, quod bonum ut sic, est amabile: & irrationabiliter hoc sustineri uidetur, quia similitudo speciale quoddam bonum est, ac per hoc inadæquata ratio obiecti amoris extendentis se ad alia bona. Tertio, ut determinans formaliter bonum ad hoc, quod sit causa amoris in hoc, ita quod bonum, in quantum bonum, sit amabile: sed in quantum bonum simile, sit amabile huic iuxta illud 9. Ethic. Amabile bonum, unicuique autem proprium, & sicut bonum non est amabile, nisi cognitum, ita bonum huic non est amabile nisi cognitum ut bonum huic. Idem autem uidetur importare bonum huic, & bonum simile, extenso similitudinis nomine, ut in litera fit. Quod enim est actu simile, est huic bonum quasi idem sibi: quod uero secundum inclinationem uel potentiam, est huic bonum quasi proportionatum: relationem quoque importat utrumque ad subiectum scilicet bonum proprium, seu huic, & bonum simile. & secundum hoc solueretur obiectio in oppositum ex hoc, quod in primo articulo tradita est ratio formalis obiectiua amabilis absolu-

amari, et si non perfecte cognoscatur: sicut maxime patet in sciētiis, quas aliqui amant propter aliquam summariam cognitionem, quod de eis habent, puta, quod sciunt Rhetoricam esse scientiam, per quam homo potest persuadere, & hoc in Rhetorica amant. Et similiter est dicendum circa amorē Dei.

AD TERTIUM Dicendum, quod et amor naturalis, qui est in omnibus rebus, causatur ex aliqua cognitione, non quidem in ipsis rebus, naturalibus existente: sed in eo quod natura instituit, ut supra dictum est.

ARTICVLVS III.

Utrum similitudo sit causa amoris.

AD TERTIUM sic proceditur. Vbi, quod similitudo non sit causa amoris. Idem, non est causa contrariorum, sed similitudo est causa odij. Dicitur, non Proverbior. 12. quod inter superbos semper sunt iurgia. & Phil. dicit in 8. Ethico. quod figuli corrixantur adinuicem: ergo similitudo non est causa amoris. 2. Præter. Aug. dicit in 4. Confess. quod aliquis amat in alio, quod esse non uellet, sicut homo amat histrionem, qui non uellet esse histrionem. hoc autem non contingeret si similitudo esset propria causa amoris: sic enim homo amaret in altero, quod ipse haberet, uel uellet habere: ergo similitudo non est causa amoris.

3. Præter. Quilibet homo amat id quod indiget, etiam si illud non habeat, sicut infirmus amat fanitatem, & pauper diuitias: sed in quantum indiget & caret eis, habet dissimilitudinem ad ipsa, ergo non solum similitudo, sed dissimilitudo est causa amoris.

4. Præter. Philosophus dicit in 2. Rhet. quod beneficos in pecuniis, & salutem amamus: & similiter eos, qui circa mortuos seruant amicitiam, omnes diligunt: non autem omnes sunt tales: ergo similitudo non est causa amoris.

ubi figulo propter dispositionem ad lucrum alter red dicitur odiosus. Et in solutione secundi non dicit, quod amat bonum similitudinis, sed quod inuenitur bonum similitudinis, intendens per hoc saluare dispositionem ex parte subiecti ad amorem. Nec est verum, quod in literæ processu laboratur ad ostendendum similitudinem se tenere ex parte obiecti, sed inueniri in obiecto. Similitudo enim cum sit relatio æquiparantia in utroque, oportet quod saluetur in extremo: unde ex hoc ipso, quod similitudo subiecti ad bonum, est propria causa amoris ex parte subiecti, sequitur necessario, quod omne amabile sit simile, quod in litera monstratur. Et hic quintus modus

te: in hoc uero tertio articulo traditur ratio formalis obiectiua amabilis huic. Sed huic sententiæ obstat, quod tractatus iste in primo & tertio articulo, ut litera sonat, esse uniuersalis ac abstractus est, ac per hoc sicut ibi de amore absolute, ita hic accipitur dum est, & non ibi de causa amoris absolute, & hic de causa amoris in hoc interpretandum est. Quarto, ut conditio boni ad hoc, quod sit causa amoris: ita quod bonum, in quantum bonum, sit causa amoris obiectiua simpliciter & huic: similitudo autem sit causa, ut conditio causa, sicut singularitas est conditio omnis cause naturalis. Sed quia quod causat, ut apprehensum, magis est concausa causantis, ut apprehensio, qualiter bonum est causa amoris, quod constat causare ipsum non per modum nature, sed ut apprehensum (incognita enim diligere nequimus) quam conditio sic causantis, & similitudo uniuersaliter concurrere cum bono ad causandum amorem, causat, ut apprehensum in actu exercito, ut in concubinis, & consanguineis sibi uiuantibus, qui non se diligunt, donec, ut patet, consanguinei, uel concubini apprehendantur: quod est apprehendi, ut similes in actu exercito. Ideo similitudo magis ut ratio approprians iuxta tertium modum, quam ut conditio iuxta hunc quartum, causa uidetur amoris. Quinto, ut dispositio ex parte subiecti, ita quod bonum in quantum bonum, sit propria causa amoris ex parte obiecti: & similitudo ad bonum sit propria causa amoris, ut propria dispositio ex parte subiecti: propter quod obiectum idem causat modo amoris, modo odium in eodem diuersimode disposito, ut patet de Thamar respectu Ammon, in secundo Regum. Et huic sententiæ fauet litera in solutione primi argumenti: ubi figulo propter dispositionem ad lucrum alter red dicitur odiosus. Et in solutione secundi non dicit, quod amat bonum similitudinis, sed quod inuenitur bonum similitudinis, intendens per hoc saluare dispositionem ex parte subiecti ad amorem. Nec est verum, quod in literæ processu laboratur ad ostendendum similitudinem se tenere ex parte obiecti, sed inueniri in obiecto. Similitudo enim cum sit relatio æquiparantia in utroque, oportet quod saluetur in extremo: unde ex hoc ipso, quod similitudo subiecti ad bonum, est propria causa amoris ex parte subiecti, sequitur necessario, quod omne amabile sit simile, quod in litera monstratur. Et hic quintus modus

SED CONTRA est, quod dicitur Eccle. 13. Omne animal diligit simile sibi.

RESPON. Dicendum, quod similitudo, proprie loquendo, est causa amoris: sed considerandum est, quod similitudo inter aliqua potest attendi dupliciter, Vno modo ex hoc, quod utrunque habet idem in actu: sicut duo habentes albedinem, dicuntur similes: Alio modo ex hoc, quod unum habet in potentia & in quadam inclinatione illud, quod aliud habet in actu: sicut si dicam, quod corpus graue existens extra suum locum, habet similitudinem cum corpore graui in suo loco existenti: uel etiam secundum quod potentia habet similitudinem ad actum ipsum: nam in ipsa potentia quodammodo est actus. Primus ergo similitudinis

modus causat amorem amicitia, seu beneuolentia. Ex hoc enim quod aliqui duo sunt similes, quia si habentes unam formam, sunt quodammodo unum in forma illa: sicut duo homines sunt unum in specie humanitatis, & duo albi in albedine: & ideo affectus unius tendit in alterum sicut in unum sibi, & uult ei bonum sicut & sibi. Sed secundus modus similitudinis causat amorem concupiscentia, uel amicitiam uilis, seu delectabilis: quia unicuique existenti in potentia, in quantum huiusmodi, inest appetitus sui actus: & in eius consecutione delectatur, si sit sentiens & cognoscens. Dicitur est autem supra, quod in amore concupiscentia amans proprie amat seipsum, cum uult illud bonum quod concupiscit: magis autem unumquisque seipsum amat, quam alium: quia sibi unum est in substantia: alteri uero in similitudine alicuius forma. Et ideo si ex eo quod est sibi similis in participatione forma, impediatur ipsemet a consecutione boni, quod amat, efficitur ei odiosus, non in quantum est simi-

ti: ubi figulo propter dispositionem ad lucrum alter red dicitur odiosus. Et in solutione secundi non dicit, quod amat bonum similitudinis, sed quod inuenitur bonum similitudinis, intendens per hoc saluare dispositionem ex parte subiecti ad amorem. Nec est verum, quod in literæ processu laboratur ad ostendendum similitudinem se tenere ex parte obiecti, sed inueniri in obiecto. Similitudo enim cum sit relatio æquiparantia in utroque, oportet quod saluetur in extremo: unde ex hoc ipso, quod similitudo subiecti ad bonum, est propria causa amoris ex parte subiecti, sequitur necessario, quod omne amabile sit simile, quod in litera monstratur. Et hic quintus modus

g. 26. ar. 1.

Infr. q. 99. ar. 2. co. & d. hebdo. li. 2. fi. & 4. Eth. co. 1. li. & li. 8. co. 3. c. 1. 2 med.

cap. 14. circa med. to. 1.

c. 4. a. paulo post princ. to. 6.